

PREFAȚĂ

În această lucrare, întocmită în mod metodic, cu multă acuratețe, spirit științific și migală de către regretatul cercetător A.C.Florescu, de la fostul Institut de Istorie și Arheologie "A.D.Xenopol" din Iași, sînt incluse cu precădere descoperirile culturii Noua de pe teritoriul României, provenind din așezări și necropole, cunoscute pînă în 1970, precum și altele, mai puțîn numeroase, aparținînd facies-ului Nouă-Coslogeni și probabil grupului srubno-Hvalinsk.

Lucrarea a fost păstrată cu grijă de soția sa, cercetătoarea Marilena Florescu de la Institutul de Arheologie din Iași, din cadrul Filialei din Iași a Academiei Române, care a introdus în text și bibliografia principală pentru descoperirile inedite la data cînd a fost elaborat acest repertoriu.

Autorul, este bine cunoscut în țară și străinătate pentru contribuțiile sale valoroase în domeniul culturii Noua, care au marcat o adevărată cotitură, deschizătoare de drumuri noi în istoriografia română cu privire la această cultură. Din nefericire însă pentru știința arheologică românească el a încetat din viață în mod prematur în 1986, lăsînd în manuscris mai multe lucrări, printre care se numără și aceasta de față, a cărei valorificare, prin publicare, pe lîngă utilitate pentru toți cei interesați din țară și de peste hotare, constituie, în același timp, și un pios omagiu adus memoriei acestui distins arheolog român.

Această lucrare, prima în acest domeniu în istoriografia română, contribuie, alături de studiile sale de sinteză anterioare din 1964 (*Contribuții la cunoașterea culturii Noua, în "Arheologia Moldovei", II-III, 1964, p.143-216*), 1967 (*Sur le problèmes du bronze tardif carpatho-danubien et nord-ouest pontique, în "Dacia", N.S,XI, 1967, p.59-94*) și post mortem, în colaborare cu Marilena Florescu, din 1990 (*Unele observații cu privire la geneza culturii Noua în zonele de curbură ale Carpaților Răsăriteni, în "Arheologia Moldovei", XIII, 1990, p.49-102*), etc., la o mai bună cunoaștere a culturii Noua de pe teritoriul României. Ea este, în concepția autorului, și un instrument de lucru pentru studiile de sinteză ulterioare inclusiv pentru o monografie asupra acestei culturi, pentru realizarea căreia se impune, după părerea sa, pe lîngă cercetări de teren de mai mică amploare și altele exhaustive în mai multe așezări și necropole, precum și investigarea corespunzătoare a depozitelor și descoperirilor izolate de bronzuri din aria acestei culturi. În acest context, pe lîngă completarea repertoriului de față al așezărilor și necropolelor culturii Noua, vor trebui avute în vedere și progresele realizate în studierea culturii respective, privind geneza, evoluția, cronologia, precum și particularitățile din diferite zone ale ariei ei de răspîndire, așa cum se desprind din cercetările ulterioare acestui repertoriu.

În această privință, unele din tezele autorului din introducerea lucrării de față, în care se exprimă puncte de vedere deosebite de cele actuale (de ex. în privința facies-ului Noua-Coslogeni, a contribuției factorului srubno-Hvalinsk la geneza culturii Noua și a cronologiei acestei culturi), trebuie considerate în lumina stadiului cercetărilor cînd a fost redactată lucrarea respectivă.

Meritul autorului este nu numai de a fi încercat să pătrundă în structura fenomenului Noua din spațiul românesc, ci și de a-l pune în legătură cu prefacerile etno-culturale de al sfîrșitul Bronzului mijlociu, în care, pe lîngă factorul autohton, ilustrat prin culturile Monteoru, Belopotok-Costișa, Wietenberg și, după el, și Tei, pentru care însă nu există un consens general, a avut un rol important, după părerea sa, și factorul alogen răsăritean srubno-Hvalinsk, care, în

afară de Moldova și Podișul Transilvaniei, ar fi cuprins și estul Cîmpiei Munteniei și Dobrogea.

În acest context, autorul referindu-se la prefacerile de la sfîșitul Bronzului mijlociu dintre Dunărea Superioară și stepele Volgăi, bazinul Vistulei Superioare și zonele sud-balcanice, consideră că trebuie avute în vedere două curenți din direcții opuse, în legătură cu mișcările est-și central-europene, ale purtătorilor culturilor srubno-Hvalinsk și mormintelor tumulare, care au avut ca rezultat, în urma confruntărilor dintre autohtoni și alohtoni, a apariției unor complexe culturale cu trăsături proprii, implicate în procesul preliminarilor continentale ale marii migrații egeene.

În cadrul acestor fenomene de istorie universală plasează autorul și cultura Noua, considerată de el ca o componentă iranică a ethnos-ului tracic.

Afinitățile dintre grupurile culturale Noua și Sabatinovka, la care s-a referit autorul încă din 1964, precum și dintre Sabatinovka și Coslogeni, subliniate de S. Morintz, l-a determinat pe acesta din urmă să formuleze conceptul de complex cultural Sabatinovka-Coslogeni-Noua.

În ceea ce privește procesul de constituire a culturii Noua din cadrul acestui complex, A.C.Florescu, de acord cu teza cercetătoarei sovietice O.A.Krivțova-Grakova relativ la expansiunea vestică a culturii *Srubnaia* (a mormintelor cu construcții de lemn), a susținut rolul acestei culturi în geneza culturii Noua.

În această privință, în stadiul actual al cercetărilor sînt confirmate elementele comune culturilor Noua și Sabatinovka, negîndu-se în schimb de V.Cavruc participarea culturii *Srubnaia* la geneza culturii Sabatinovka, care s-a dezvoltat, după el, în mod independent, contribuind la geneza ei cultura ceramicii cu mai multe brîie, respectiv *mnogovalikovaia* (**Noi contribuții la problema genezei și atribuirii etnice a culturii Noua**, în *Symposia Thracologica*, nr.28. Al XIII-lea Simpozion național de tracologie, Satu Mare - Carei, septembrie 1990, p.125-126), a cărei arie vestică, după V.A.Dergacev, a fost la vest de Prut, de unde, cum consideră recent E. Sava, a intrat în legătură cu cultura Monteoru (*Des liens de la culture "mnogovalikovaia" répandue sur le territoire entre les fleuves Prut et Dnester avec la culture Monteoru*, în *Thraco-Dacica*, XIII, 1991, sub tipar).

Este normal. așa cum s-a arătat și mai sus, ca prin cercetările mai noi să se contureze mai nuanțat contextul cultural și istoric în care a apărut și evoluat cultura Noua în spațiul carpato-nistrian.

Cercetările în acest domeniu ale lui A.C.Florescu au adus, fără îndoială, contribuții remarcabile, reprezentînd, cum o afirmă în introducerea la acest volum, rezultatul unui "îndelungat proces de cunoaștere în perpetuă dezvoltare".

În ceea ce privește repertoriul de față, constituit din text și ilustrație, cuprinde următoarele capitole : cultura Noua din Moldova, Transilvania și partea de nord-est a Munteniei (nr.1-612); facies-ul Noua-Coslogeni din estul Munteniei și Dobrogea (nr.613-646) și descoperiri funerare probabil de caracter srubno-Hvalinsk (nr.647-656).

În aceste capitole sînt trecute numai descoperirile din așezări și necropole, întrucît depozitele și piesele izolate de bronz urmau să constituie obiectul unei alte lucrări, în curs de elaborare la acea dată de către autorul acestei prefețe.

În text, obiectivele sînt orînduite alfabetic și numerotate în continuare, avînd indicate, prin coordonate, locurile de pe hartă, ale căror numere corespund celor din text.

În ceea ce privește denumirile localităților, acestea sînt conforme reformei administrative din 1968, menționîndu-se în paranteză și cele avute anterior. La acestea se adaugă, unde a fost cazul, traduceri în limba română a denumirilor locurilor în limba germană sau maghiară.

La rîndul lor, descrierile descoperirilor cuprind, într-o formă succintă și precisă, date relativ la condițiile, conținutul și anii descoperirilor, informații bibliografice sau din inventare ori alte documente din arhivele muzeelor, precum și privitoare la muzeele și colecțiile în care se găseau descoperirile respective la data întocmirii repertoriului, menționîndu-se numerele de inventar numai pentru descoperirile inventariate în întregime.

Tot atît de metodic a fost întocmit de autor și albumul, în care materialul ilustrativ l-a grupat pe așezări (fig.1- 164) și necropole (fig. 165-209), însoțindu-l de o hartă (fig.210), cuprinzînd toate cele 656 obiective din text. Legendele figurilor conțin elementele necesare pentru fixarea poziției geografice (coordonate) și a condițiilor de găsire (trimitere la text) a descoperirilor respective.

Mai mult încă autorul a sistematizat, pe cît i-a fost posibil, materialul ilustrativ, pentru a facilita scoaterea în evidență a trăsăturilor generale. În acest scop, după planurile de ansamblu și complexele de locuire, a grupat ilustrațiile pentru descoperirile din așezări și necropole pe categorii, respectiv ceramică, plastică, obiecte de bronz (exclusiv din inventarul culturii Noua), os și piatră și în cadrul acestor categorii pe zone geografice (Podișul Transilvaniei, regiunea extracarpatică a Moldovei, estul Munteniei și Dobrogea), permițîndu-ne în acest fel de a se sesiza deosebirile culturale dintre diferitele zone.

În ceea ce privește așezările, marea cantitate a omoplașilor creștați l-a determinat să prezinte cîte un exemplar pe stațiune din această categorie de piese împreună cu ceramica, care predomină, restul obiectelor, grupate tipologic, fiind incluse la categoriile menționate.

Relativ la necropole, materialul ilustrativ a fost prezentat pe morminte, cu inventarul respectiv numai pentru necropolele publicate integral sau în curs de publicare. În schimb, descoperirile menționate în rapoartele preliminarilor ale săpăturilor și în studiile de sinteză, precum și cele inedite, au fost ilustrate parțial.

Detaliile explicative din introducerea lucrării facilitează folosirea repertoriului, iar sistematizarea, prin ilustrații, a structurii albumului contribuie la lămurirea, prin imagini, a textului.

În concluzie, felul metodic în care a fost întocmit atît textul cît și albumul ilustrativ al acestui repertoriu, poate fi luat de model, după părerea noastră, și pentru viitoarea lucrare în acest domeniu, privind descoperirile culturii Noua de pe teritoriul României cu începere din anul 1971.

În ceea ce privește descoperirile acestei culturi dintre Prut și Nistru, din informațiile pe care le deținem, este în curs de elaborare un repertoriu al culturii Noua de către specialiștii din Chișinău.

În acest context, lucrarea de față a lui A.C.Florescu deschide seria unor repertorii cu privire la cultura Noua din spațiul carpato-nistrian.

Avîndu-se în vedere importanța și utilitatea pe care o prezintă o asemenea lucrare, la propunerea Filialei din Iași a Institutului de Tracologie s-a aprobat și sprijinit de către conducerea Institutului de Tracologie din București, din cadrul Ministerului Învățămîntului și Științei, publicarea ei de către Muzeul Județean de Istorie din Călărași, cu fondurile puse la dispoziția acestui muzeu de către autoritățile județului Călărași, urmînd să apară la Editura ALCOR din București, cu prilejul Sesiunii științifice internaționale cu tema: "Cercetări arheologice privind populațiile bronzului tîrziu, Complexul cultural Noua-Sabaținovka-Coslogeni", care va avea loc în toamna acestui an la Călărași.

Prof.dr.doc.Mircea Pêtrescu-Dimbovița
Președintele Filialei Iași a Institutului de
Tracologie